Eiropas Parlaments
2024-2029

Ārlietu komiteja

2025/2020(INI)

18.2.2025

ZIŅOJUMA PROJEKTS

par Komisijas 2023. un 2024. gada ziņojumiem par Melnkalni
(2025/2020(INI))

Ārlietu komiteja

Referents: Marjan Šarec

SATURA RĀDĪTĀJS

Lpp.

EIROPAS PARLAMENTA REZOLŪCIJAS PRIEKŠLIKUMS 3

PASKAIDROJUMS 9

PIELIKUMS. VIENĪBAS VAI PERSONAS, NO KURĀM REFERENTS IR SAŅĒMIS PIENESUMU 11

EIROPAS PARLAMENTA REZOLŪCIJAS PRIEKŠLIKUMS

par Komisijas 2023. un 2024. gada ziņojumiem par Melnkalni
(2025/2020(INI))

Eiropas Parlaments,

– ņemot vērā Stabilizācijas un asociācijas nolīgumu starp Eiropas Kopienām un to dalībvalstīm, no vienas puses, un Melnkalnes Republiku, no otras puses[1], kas stājās spēkā 2010. gada 1. maijā,

– ņemot vērā Melnkalnes 2008. gada 15. decembra pieteikumu dalībai Eiropas Savienībā,

– ņemot vērā Komisijas 2010. gada 9. novembra atzinumu par Melnkalnes pieteikumu dalībai Eiropas Savienībā (COM(2010)0670), Eiropadomes 2010. gada 16. un 17. decembra lēmumu piešķirt Melnkalnei kandidātvalsts statusu un Eiropadomes 2012. gada 29. jūnija lēmumu sākt sarunas ar Melnkalni par pievienošanos ES,

– ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes 2021. gada 15. septembra Regulu (ES) 2021/1529, ar ko izveido Pirmspievienošanās palīdzības instrumentu (*IPA III*)[2],

– ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes 2024. gada 14. maija Regulu (ES) 2024/1449, ar ko izveido Rietumbalkānu reformu un izaugsmes mehānismu[3],

– ņemot vērā Saloniku Eiropadomes prezidentūras 2003. gada 19. un 20. jūnija sanāksmes secinājumus,

– ņemot vērā deklarācijas, kas pieņemtas ES un Rietumbalkānu samitos 2023. gada 13. decembrī Briselē un 2024. gada 18. decembrī Briselē,

– ņemot vērā 2014. gada 28. augustā sākto Berlīnes procesu,

– ņemot vērā Komisijas 2020. gada 6. oktobra paziņojumu "Ekonomikas un investīciju plāns Rietumbalkāniem" (COM(2020)0641),

– ņemot vērā Komisijas 2023. gada 8. novembra paziņojumu "2023. gada paziņojums par ES paplašināšanās politiku" (COM(2023)0690), kam pievienots Komisijas dienestu darba dokuments "2023. gada ziņojums par Melnkalni" (SWD(2021)0694),

– ņemot vērā Komisijas 2023. gada 8. novembra paziņojumu "Jauns izaugsmes plāns Rietumbalkāniem"(COM(2023)0691),

– ņemot vērā Komisijas 2024. gada 20. marta paziņojumu par reformām pirms paplašināšanās un politikas pārskatiem (COM(2024)0146),

[1] OV L 108, 29.4.2010., 3. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_internation/2010/224/oj.
[2] OV L 330, 20.9.2021., 1. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1529/oj
[3] OV L, 2024/1449, 24.5.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1449/oj

– ņemot vērā Komisijas 2024. gada 24. jūlija paziņojumu “2024. gada ziņojums par tiesiskumu: tiesiskuma situācija Eiropas Savienībā” (COM(2024)0800), kam pievienots Komisijas dienestu darba dokuments “2024. gada ziņojums par tiesiskumu: tiesiskuma situācija Eiropas Savienībā. Valstu sadaļa par tiesiskuma situāciju Melnkalnē” (SWD(2024)0829),

– ņemot vērā Komisijas 2024. gada 30. oktobra paziņojumu “2024. gada paziņojums par ES paplašināšanās politiku” (COM(2024)0690), kam pievienots Komisijas dienestu darba dokuments “2024. gada ziņojums par Melnkalni” (SWD(2024)0694),

– ņemot vērā Komisijas 2023. gada 31. maija pārskatu un valsts novērtējumus un 2024. gada 13. jūnija pārskatu un novērtējumu par Melnkalnes ekonomisko reformu programmu, ES un Rietumbalkānu un Turcijas ekonomikas un finanšu dialoga kopīgos secinājumus, ko Padome pieņēma 2023. gada 16. maijā, un ES un Rietumbalkānu partneru, Turcijas, Gruzijas, Moldovas Republikas un Ukrainas ekonomikas un finanšu dialoga kopīgos secinājumus, ko Padome pieņēma 2024. gada 14. maijā,

– ņemot vērā ES un Melnkalnes starpvaldību pievienošanās konferences 2021. gada 22. jūnijā, 2021. gada 13. decembrī, 2024. gada 29. janvārī, 2024. gada 26. jūnijā un 2024. gada 16. decembrī,

– ņemot vērā ES un Melnkalnes Stabilizācijas un asociācijas padomes 11. sanāksmi, kas notika 2022. gada 14. jūlijā,

– ņemot vērā deklarāciju un ieteikumus, kas tika pieņemti ES un Melnkalnes Stabilizācijas un asociācijas parlamentārās komitejas 22. sanāksmē, kas notika 2024. gada 31. oktobrī un 1. novembrī,

– ņemot vērā Melnkalnes pievienošanos NATO 2017. gada 5. jūnijā,

– ņemot vērā Eiropas Revīzijas palātas 2022. gada 10. janvāra Īpašo ziņojumu Nr. 01/2022 “ES atbalsts tiesiskumam Rietumbalkānos: neraugoties uz centieniem, pamatproblēmas saglabājas”,

– ņemot vērā Parlamenta 2022. gada 23. novembra ieteikumu Padomei, Komisijai un Komisijas priekšsēdētājas vietniekam / Savienības Augstajam pārstāvim ārlietās un drošības politikas jautājumos attiecībā uz jauno ES paplašināšanās stratēģiju[4],

– ņemot vērā iepriekšējās rezolūcijas par Melnkalni,

– ņemot vērā Reglamenta 55. pantu,

– ņemot vērā Ārlietu komitejas ziņojumu (A10-0000/2025),

A. tā kā paplašināšanās ir svarīgs ES ārpolitikas instruments un stratēģisks ģeopolitisks ieguldījums mierā, stabilitātē, drošībā un labklājībā;

B. tā kā katra valsts tiek vērtēta pēc tās nopelniem;

[4] OV C 167, 11.5.2023., 105. lpp.

C. tā kā Melnkalne pievienošanās procesā ir nonākusi vistālāk un tai ir ievērojams sabiedrības atbalsts,

Apņemšanās pievienoties ES

1. atzīst Melnkalnes stingro apņemšanos pievienoties ES un apstiprina pilnīgu atbalstu valsts turpmākai dalībai ES,

2. atzinīgi vērtē Melnkalnes pozitīvo progresu ar ES saistītu reformu un pasākumu īstenošanā, pamatojoties uz vērienīgu grafiku un politisko dalībnieku, pilsoniskās sabiedrības un iedzīvotāju kopīgiem centieniem; uzteic Melnkalni par to, ka tā ir izpildījusi starpposma kritērijus attiecībā uz 23. un 24. sadaļu un saņēmusi pozitīvu starpposma kritēriju novērtējuma ziņojumu; atzinīgi vērtē to, ka ir slēgtas vēl trīs sarunu sadaļas, tādējādi kopumā sasniedzot sešas slēgtas sadaļas;

3. mudina visus politiskos dalībniekus arī turpmāk koncentrēties uz ES integrāciju un nepieciešamajām reformām; uzsver, ka ir vajadzīga politiskā stabilitāte, apņemšanās un konstruktīva iesaistīšanās starp partijām, lai virzītos uz papildu sadaļu slēgšanu; uzsver, ka pieņemtās reformas ir efektīvi jāīsteno, lai nodrošinātu patiesu progresu;

4. atzinīgi vērtē to, ka Melnkalne turpina pilnībā pieskaņoties ES kopējai ārpolitikai un drošības politikai, tostarp ES sankcijām, arī tām, kas pieņemtas saistībā ar Krievijas agresijas karu pret Ukrainu; mudina Melnkalni stiprināt sankciju izpildi un izvairīties no to apiešanas;

5. atzinīgi vērtē Melnkalnes humāno un materiālo atbalstu Ukrainai; atgādina, ka Melnkalne uzņem lielu skaitu Ukrainas bēgļu;

6. joprojām pauž nopietnas bažas par ļaunprātīgu ārvalstu iejaukšanos, destabilizācijas centieniem, hibrīddraudiem un dezinformācijas kampaņām, ko īsteno trešo valstu dalībnieki, un mudina Melnkalni sadarbībā ar ES un NATO pieņemt pretpasākumus; mudina ES un Melnkalnes iestādes veicināt stratēģisko komunikāciju ar Melnkalnes iedzīvotājiem par ieguvumiem, ko sniedz paplašināšanās process un dalība ES;

7. atzinīgi vērtē Melnkalnes parlamenta atjaunoto iesaistīšanos Stabilizācijas un asociācijas parlamentārajā komitejā;

Demokrātija un tiesiskums

8. atzīst Melnkalnes parlamenta būtisko lomu pievienošanās procesā; ar bažām norāda uz politisko boikotu un blokādi, kā arī no jauna aizsākušos spriedzi un etnisko polarizāciju; aicina veidot konstruktīvu dialogu un panākt vienprātību visā politiskajā spektrā, par prioritāti nosakot likumdošanas kvalitāti; stingri mudina rīkot iekļaujošas un pārredzamas sabiedriskās apspriešanas un regulāri iesaistīt pilsonisko sabiedrību lēmumu pieņemšanā;

9. aicina Melnkalni pilnībā saskaņot savu vēlēšanu tiesisko regulējumu ar ES standartiem un īstenot Eiropas Drošības un sadarbības organizācijas Demokrātisku iestāžu un

cilvēktiesību biroja[5] ieteikumus; mudina Melnkalni palielināt politisko partiju izdevumu pārredzamību un uzraudzību un saskaņā ar ES standartiem novērst valsts resursu ļaunprātīgu izmantošanu;

10. aicina Melnkalnes iestādes noteikt vienotu valsts mēroga pašvaldību vēlēšanu dienu, lai uzlabotu pārvaldības efektivitāti, mazinātu politisko spriedzi un stiprinātu pašvaldību un valsts iestāžu stabilitāti un efektivitāti;

11. uzsver to, cik svarīgs ir profesionāls, uz nopelniem balstīts un pārredzams civildienests; aicina Melnkalni grozīt un īstenot attiecīgos tiesību aktus;

12. atzinīgi vērtē Melnkalnes iekļaušanu Komisijas 2024. gada ziņojumā par tiesiskumu;

13. atzinīgi vērtē progresu, kas panākts, īstenojot galvenās tiesu sistēmas reformas, pieņemot jaunu stratēģisko satvaru un pabeidzot ilglaicīgo tiesnešu iecelšanu amatā;

14. mudina Melnkalni turpināt saskaņot savu tiesisko regulējumu, tostarp konstitūciju, ar ES tiesību aktiem un standartiem par tiesu iestāžu neatkarību, pārskatatbildību, objektivitāti, integritāti un profesionalitāti, īstenot vēl neizpildītos starptautiskos ieteikumus un noteikt tiesnešu un prokuroru pensionēšanās kritērijus saskaņā ar Eiropas standartiem;

15. norāda uz pasākumiem, kas veikti cīņā pret korupciju, tostarp jauniem tiesību aktiem un noteikumiem par trauksmes cēlēju aizsardzību; mudina Melnkalni turpināt saskaņošanu ar ES *acquis* un ES standartiem un ņemt vērā Komisijas, Venēcijas komisijas un *GRECO* ieteikumus;

16. norāda uz Korupcijas novēršanas aģentūras darbu un aicina tai nodrošināt pietiekamu finansējumu; aicina izveidot stingrāku korupcijas novēršanas sistēmu;

17. mudina Melnkalni saskaņot savus tiesību aktus ieroču jomā ar ES tiesību aktiem un starptautiskajiem standartiem; pauž sašutumu par traģisko masu apšaudi Cetiņē un izsaka līdzjūtību upuru ģimenēm;

18. aicina Melnkalni pilnībā saskaņot savu vīzu politiku ar ES vīzu politiku, jo īpaši attiecībā uz valstīm, kas rada drošības riskus;

Pamatbrīvības un cilvēktiesības

19. pauž nožēlu par to, ka visneaizsargātākās sabiedrības grupas joprojām saskaras ar diskrimināciju; aicina Melnkalni pieņemt jaunu diskriminācijas novēršanas likumu, lai uzlabotu mazāk aizsargātu grupu piekļuvi tiesībām; uzsver, ka nacionālo minoritāšu tiesību ievērošana ir neatņemama ES *acquis* daļa;

20. nosoda visas naida runas un naida noziegumus; atzinīgi vērtē krimināltiesības noteikšanu par rasismu un naida runu;

[5] https://www.osce.org/odihr/elections/montenegro/542637.

21. aicina Melnkalnes iestādes novērst vīriešu un sieviešu darba samaksas atšķirības, uzlabot sieviešu līdzdalību lēmumu pieņemšanā un apkarot dzimumu stereotipus; pauž dziļas bažas par augsto dzimumbalstītas vardarbības līmeni;

22. atzinīgi vērtē Melnkalnes jaunos tiesību aktus mediju jomā un tās stratēģiju attiecībā uz mediju politiku; uzstāj, ka ir jāīsteno pilnīgas neiecietības politika attiecībā uz spiedienu uz žurnālistiem vai viņu aizskaršanu, tostarp no publisku personu puses; uzsver, ka ir jāveic efektīvi turpmāki pasākumi saistībā ar iepriekšējām lietām;

23. pauž nožēlu par dominējošo augsto polarizācijas līmeni medijos un to neaizsargātību pret politisko un ārvalstu ietekmi; aicina Melnkalnes iestādes nodrošināt sabiedriskās raidorganizācijas redakcionālo, institucionālo un finansiālo neatkarību; aicina visas mediju vienības ievērot juridiskās prasības par publiskā finansējuma pārredzamību;

24. atzinīgi vērtē to, ka ir publiskoti 2023. gada tautas skaitīšanas rezultāti; mudina ieinteresētās personas tos izmantot nediskriminējošā veidā;

25. aicina valdības un NVO sadarbības padomi atsākt darbu;

Izlīgums un labas kaimiņattiecības

26. atgādina, ka labas kaimiņattiecības un reģionālā sadarbība ir būtiski paplašināšanās procesa elementi; atzinīgi vērtē Melnkalnes aktīvo iesaistīšanos reģionālās sadarbības iniciatīvās;

27. pauž nožēlu par to, ka 2024. gada decembrī nebija iespējams slēgt 31. sadaļu; aicina visas iesaistītās puses rast risinājumus neatrisinātajiem divpusējiem jautājumiem un par prioritāti noteikt Rietumbalkānu iedzīvotāju turpmākās intereses; atgādina, ka būtu jāizvairās no neatrisinātu divpusēju un reģionālu strīdu izmantošanas, lai bloķētu kandidātvalstu pievienošanās procesus;

28. mudina Melnkalni piemērot proaktīvu pieeju kara noziegumu lietu izskatīšanā un nodrošināt cietušajiem tiesu iestāžu un kompensāciju pieejamību;

Sociālekonomiskās reformas

29. atzinīgi vērtē to, ka Melnkalne ir iekļauta *SEPA* maksājumu shēmās, tādējādi samazinot izmaksas iedzīvotājiem un uzņēmumiem;

30. atzinīgi vērtē izaugsmes plānu Rietumbalkāniem un Rietumbalkānu reformu un izaugsmes mehānismu; atzinīgi vērtē to, ka Melnkalne ir pieņēmusi reformu programmu, un mudina to pilnībā īstenot; uzsver iekļaujošas apspriešanās ar ieinteresētajām personām nozīmi izstrādes, īstenošanas, uzraudzības un novērtēšanas posmos;

31. mudina Melnkalni pēc iespējas labāk izmantot visu ES finansējumu un turpināt saskaņot savus tiesību aktus krāpšanas novēršanas jomā ar ES; atgādina par ES finansējuma piešķiršanas nosacījumiem;

32. pozitīvi vērtē Melnkalnes ekonomikas izaugsmi; aicina veikt vairāk pasākumu, lai samazinātu budžeta deficītu un valsts parādu, un turpināt atcelt netiešos nodokļu atbrīvojumus, kas nav saskaņoti ar ES *acquis*;

33. mudina Melnkalnes iestādes veicināt digitālo pārveidi un īstenot uz pierādījumiem balstītu darba tirgus politiku;

34. prasa nodrošināt lielāku pārredzamību publiskajā iepirkumā, jo īpaši attiecībā uz procedūrām, ko īsteno, izmantojot starpvaldību nolīgumus, un nodrošināt pilnīgu atbilstību ES noteikumiem un principiem;

Enerģētika, vide un savienojamība

35. mudina Melnkalni veicināt zaļo pārkārtošanos, uzlabot savu institucionālo un tiesisko regulējumu un uzlabot enerģētisko noturību, pieņemot un īstenojot nacionālo enerģētikas un klimata plānu, pieņemot energoefektivitātes tiesību aktus un vēl vairāk integrējoties ES enerģijas tirgos;

36. mudina pieņemt nozaru stratēģijas atkritumu apsaimniekošanai, gaisa un ūdens kvalitātei, dabas aizsardzībai un klimata pārmaiņām, nodrošinot ieguldījumu stratēģisko plānošanu;

°

° °

37. uzdod priekšsēdētājai šo rezolūciju nosūtīt Padomei, Komisijai, Komisijas priekšsēdētājas vietniecei un Savienības Augstajai pārstāvei ārlietās un drošības politikas jautājumos, dalībvalstu valdībām un parlamentiem un Melnkalnes prezidentam, valdībai un parlamentam.

PASKAIDROJUMS

Melnkalnes vēsture ir notikumiem bagāta un dažkārt nemieru plosīta. Lai gan tas nav ne mans uzdevums, ne mūsu kolektīvais pienākums kavēties pagātnes notikumos, valsts vēsture joprojām spēcīgi ietekmē pašreizējo politisko un sociālo realitāti. Mums nav nepieciešams visu laiku skatīties pagātnē, bet vēsturiskie notikumi mums tomēr ir pastāvīgi jāpatur prātā. Sanāksmēs ar dažādiem politiķiem — no pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem un mēriem līdz pat valsts prezidentam — esmu guvis vērtīgas atziņas, kas ir gan paplašinājušas manu izpratni, gan apstiprinājušas dažus iepriekšējos novērojumus.

Melnkalnē vērojamais politiskais scenārijs ir labi zināms: valstī ir viena partija, kas darbojās jau trīs gadu desmitus un kam ir izšķiroša nozīme, lai nodrošinātu nācijas neatkarību un pievienošanos NATO. Tomēr šīs ilgās pārvaldības laikā arī ir atstātas novārtā daudzas neatrisinātas problēmas, no kurām daudzas vai nu netika risinātas, vai dažos gadījumos šī ilgā pārvaldība ir aktīvi veicinājusi to rašanos. Pašreizējā valdošā koalīcija ir ļoti daudzveidīga, tāpēc ir nepieciešama būtiska koordinācija un līdz ar to dažādu kompromisu pieņemšana. Tādējādi būtu neprecīzi apgalvot, ka Melnkalnei trūkst funkcionējošas demokrātijas. Turklāt aina, kas paveras valsts mediju jomā, liecina par plurālisma līmeni, kas ievērojami pārsniedz citur reģionā novēroto.

2024. gadā valdošā koalīcija, konstruktīvi sadarbojoties ar parlamentāro opozīciju, panāca ievērojamu progresu, pieņemot tiesību aktus, kas ir būtiski galveno sarunu sadaļu slēgšanai. Melnkalne ir sekmīgi noslēgusi trīs no četrām paredzētajām sadaļām, un šo sasniegumu nevajadzētu novērtēt par zemu. Virzība attiecībā uz atlikušo sadaļu ir uz laiku apstājusies Horvātijas iebildumu dēļ, tomēr tā joprojām ieņem stabilu vietu darba kārtībā.

Iepriekš minētā vēstures nozīme īpaši attiecas uz šo neatrisināto sadaļu, jo tā dziļi sakņojas abu kaimiņvalstu vēsturiskajā kontekstā. Lai gan es uzskatu, ka šis pagaidu strupceļš ir neveiksmīgs šķērslis, esmu pārliecināts, ka tas galu galā tiks novērsts saskaņā ar Eiropas vērtībām — pašu Eiropas Savienības pamatu un tās esamības jēgu.

Valdošā koalīcija ir atkārtoti apliecinājusi savu apņemšanos ieviest nepieciešamās izmaiņas tiesību aktos, lai veicinātu Melnkalnes pievienošanos Eiropas Savienībai, tādējādi atvieglojot sarunu procesa pabeigšanu. Sabiedriskās domas aptaujas konsekventi liecina, ka Melnkalnes iedzīvotāji stingri atbalsta pievienošanos ES. Šis plašais apstiprinājums ir papildu stimuls iestādēm turpināt īstenot reformas un likumdošanas pasākumus, kas vajadzīgi šim procesam.

Lai valsts darbotos efektīvi, ir efektīvi jādarbojas vietējai pārvaldībai. Tomēr pašreizējie vēlēšanu tiesību akti, kas ļauj pašvaldību vēlēšanas rīkot dažādos datumos, nevis vienā valsts mēroga vēlēšanu dienā, kavē šo efektivitāti. Šī nekonsekvence rada politisko spriedzi, kas, ņemot vērā valsts lielumu un iedzīvotāju skaitu, rada plašākas sekas valsts līmenī. Turklāt tas apdraud gan pašvaldību, gan valsts pārvaldības darbības efektivitāti. Būtu jāievieš grozījumi vēlēšanu tiesību aktos, lai novērstu šīs neatbilstības un risinātu citus vēl neatrisinātus jautājumus, kas saistīti ar vēlēšanu procesu.

Ir ļoti svarīgi pievērsties tiesu iestādēm, kurām ir jābūt stingri iedibinātām kā neatkarīgam varas atzaram, jo īpaši ņemot vērā to, ka viena no Melnkalnes galvenajām problēmām ir noziedzības un korupcijas apkarošana. Tomēr būtu netaisnīgi apgalvot, ka šis jautājums Melnkalnē ir unikāls, jo neviena valsts nav pasargāta no šādām problēmām. Taču pastāv atšķirības attiecībā uz to, kā valstis īsteno un risina šos jautājumus. Diskusijās ar iestādēm es

novēroju augstu informētības līmeni par šīm problēmām, kas ir pozitīva un iepriecinoša zīme.

Mans vispārējais novērtējums ir tāds, ka politiskā griba turpināt virzību uz Eiropu ir pietiekama. Tomēr, manuprāt, ir obligāti jānodrošina, lai politiskās dzīves ikdienas svārstības, ko rada lielais politisko partiju skaits, no kurām katra cenšas panākt savu, nekavētu tādu būtisku tiesību aktu pieņemšanu, kas nepieciešami sarunu procesa pabeigšanai. Tiesību aktiem jābūt pēc iespējas efektīvākiem, un, tos pieņemot, nedrīkstētu pakļauties kārdinājumam veikt vien "kosmētiskas izmaiņas".

Pirmkārt, Melnkalnei vajadzētu smelties spēku no savas bagātās un lepnās vēstures un atzīt ievērojamo progresu, ko tā guvusi. Kā neatkarīgai un suverēnai valstij tai būtu jāvirzās uz priekšu, neieslīgstot nevajadzīgos mazvērtības kompleksos. Tai ir visas iespējas pievienoties ES pašreizējā Eiropas iestāžu pilnvaru termiņā.

PIELIKUMS. VIENĪBAS VAI PERSONAS, NO KURĀM REFERENTS IR SAŅĒMIS PIENESUMU

VIENĪBAS VAI PERSONAS,
NO KURĀM REFERENTS IR SAŅĒMIS PIENESUMU

Referents, pilnībā uzņemoties visu atbildību, apliecina, ka viņš nav saņēmis nekādu pienesumu no vienībām vai personām, kas būtu jānorāda šajā pielikumā saskaņā ar Reglamenta I pielikuma 8. pantu.